

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Duurzaam Gebouwd Op Locatie

Transformatie

Mede mogelijk gemaakt door:

Welkom

Moderator Flip Verwaaijen

Programma

- 9.30 Opening
Flip Verwaaijen
- 9.40 Visie Haarlemse duurzame ontwikkeling Vastgoed
Sjoerd Andela
- 9.45 Ervaringen van het project Zijlpoort
Ivar Dijk & Gijsbert van Heest
- 10.15 Kostenbesparing en verborgen opbrengsten leidt tot E=0 bij kantoorhuisvesting
Jim Teunizen
- 10.50 Bezoek aan Stadskantoor Zijlpoort & netwerkmoment in Jopenkerk
- 12.00 Einde bijeenkomst

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Introductie Duurzaam Gebouwd

Bas Wieringa, Senior adviseur bij Duurzaam Gebouwd

Wat doen wij

- Communiceren
- Verbinden
- Activeren
- Impact creëren

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Met wie doen wij dat?

Top 250 organisaties vanuit de gehele waardeketen!

Contentpartners

activehousenl

Duurzaam Gebouwd
Contentpartner

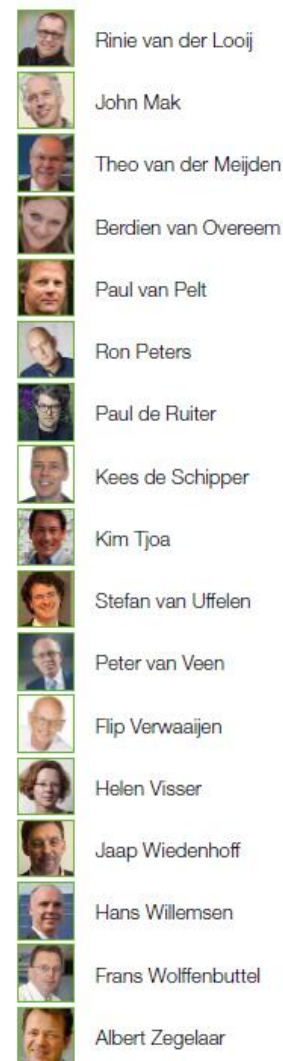
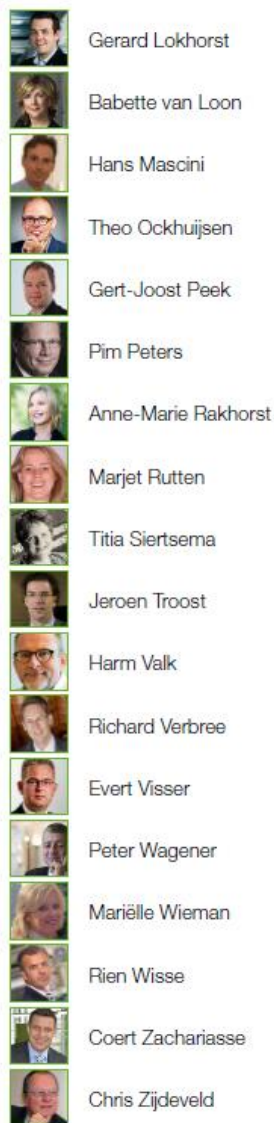
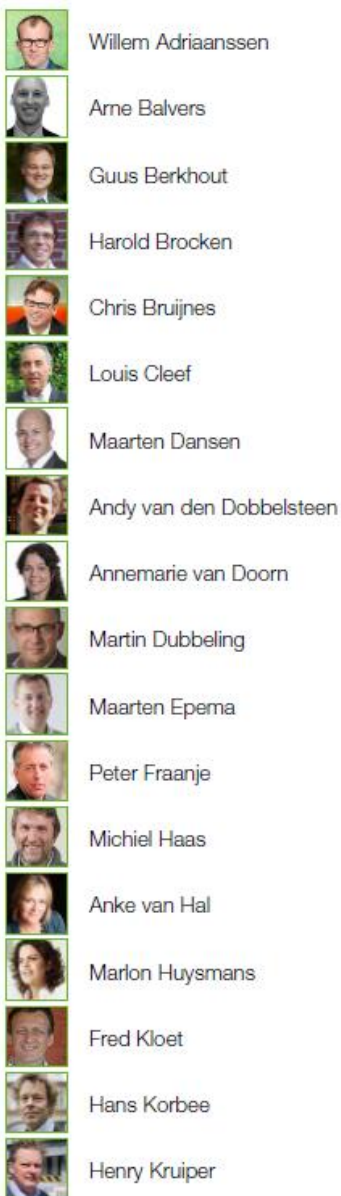
Partners

Duurzaam Gebouwd
Partner

Experts

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Hoe helpen wij u?

Kennisdeling, netwerkuitwisseling en verbinden om uw business te garanderen nu en in de toekomst!

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Duurzaam Gebouwd Op Locatie

Transformatie

Mede mogelijk gemaakt door:

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Visie Haarlemse duurzame
ontwikkeling vastgoed

Sjoerd Andela, hoofd afdeling milieu gemeente Haarlem

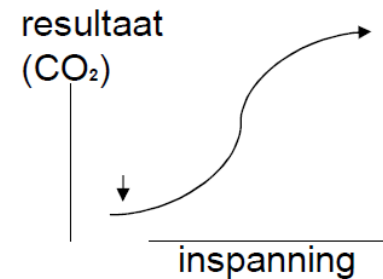

Haarlem Klimaatneutraal 2030 (2008)

Doel: vermindering CO₂ uitstoot

Thema's:

1. Bebouwde omgeving
2. Bedrijven
3. Mobiliteit
4. Eigen organisatie
5. Groene energie

Van klimaatneutraal naar duurzaam 2012

- Verbinden: people (draagvlak), planet (toekomst)
en profit (welvaart)
- Toekomstbestendig denken en handelen:
  - meer dan alleen CO2 emissie beperken
- Rol lokale overheid
  - trend zetten en blijvend agenderen
  - faciliteren

Speerpunten Haarlem Duurzaam

- Klimaatneutrale stad
- Ruimtelijke kwaliteit en leefbaarheid
- Circulaire economie
- Netwerk verduurzaming

Zes Richtingwijzers voor duurzame ontwikkelingen

- (ver)leiden: leidende coalitie
- verbinden: sterk merk
- verzilveren: kansen pakken
- vernieuwen: innovatie
- versnellen: kennis delen
- verankeren: cultuur

Inzet verduurzaming

- Eigen VG
- Maatschappelijk Vastgoed
- Corporatiebezit
- Particulier woningbezit
- Bedrijven

Instrumenten

- Ambities
- Als koploper en trekker proeftuin bieden
- Langdurig verbinden met financiële instellingen
- Beperkte eigen financiële arrangementen
- Vlot trekken vastgelopen gebaande paden
- Innovatieve ontwikkeling (geothermie bestaande bouw)

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Ervaringen van het project Zijlpoort

*Ivar Dijk, project- en procesmanager bij ID projectmanagement
Gijsbert van Heest, senior consultant/projectmanager bij Brink Groep*

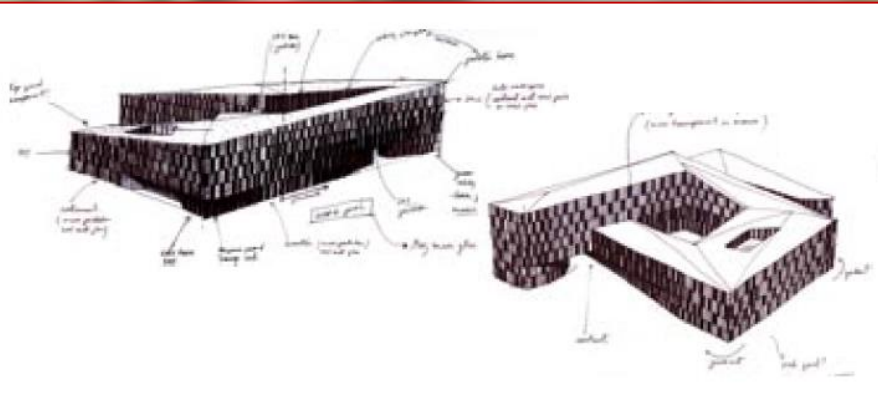
Transformatie Zijlpoort
Van postkantoor naar duurzaam
stadskantoor

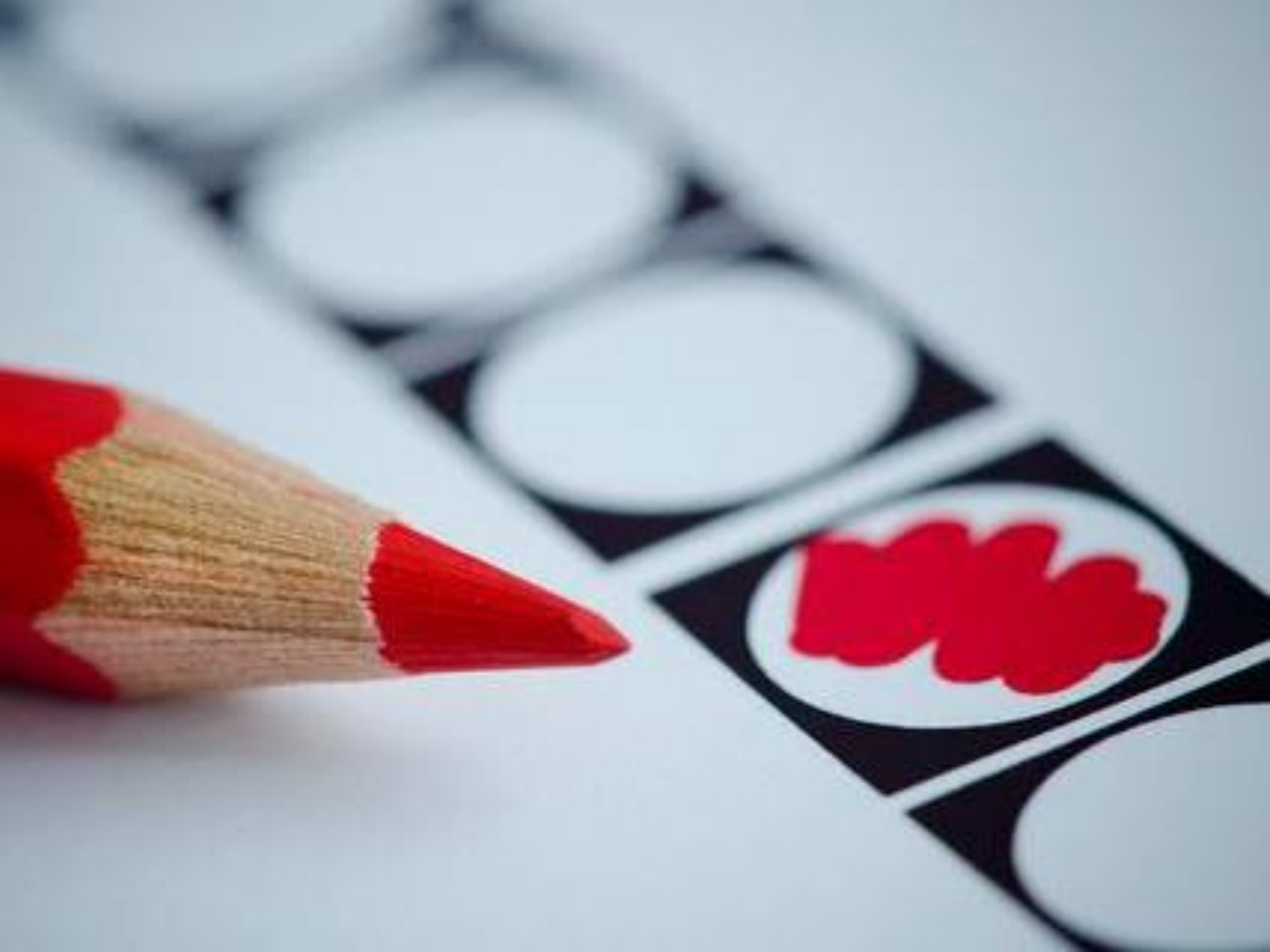
In 2004/2005 visie op nieuwe huisvesting:

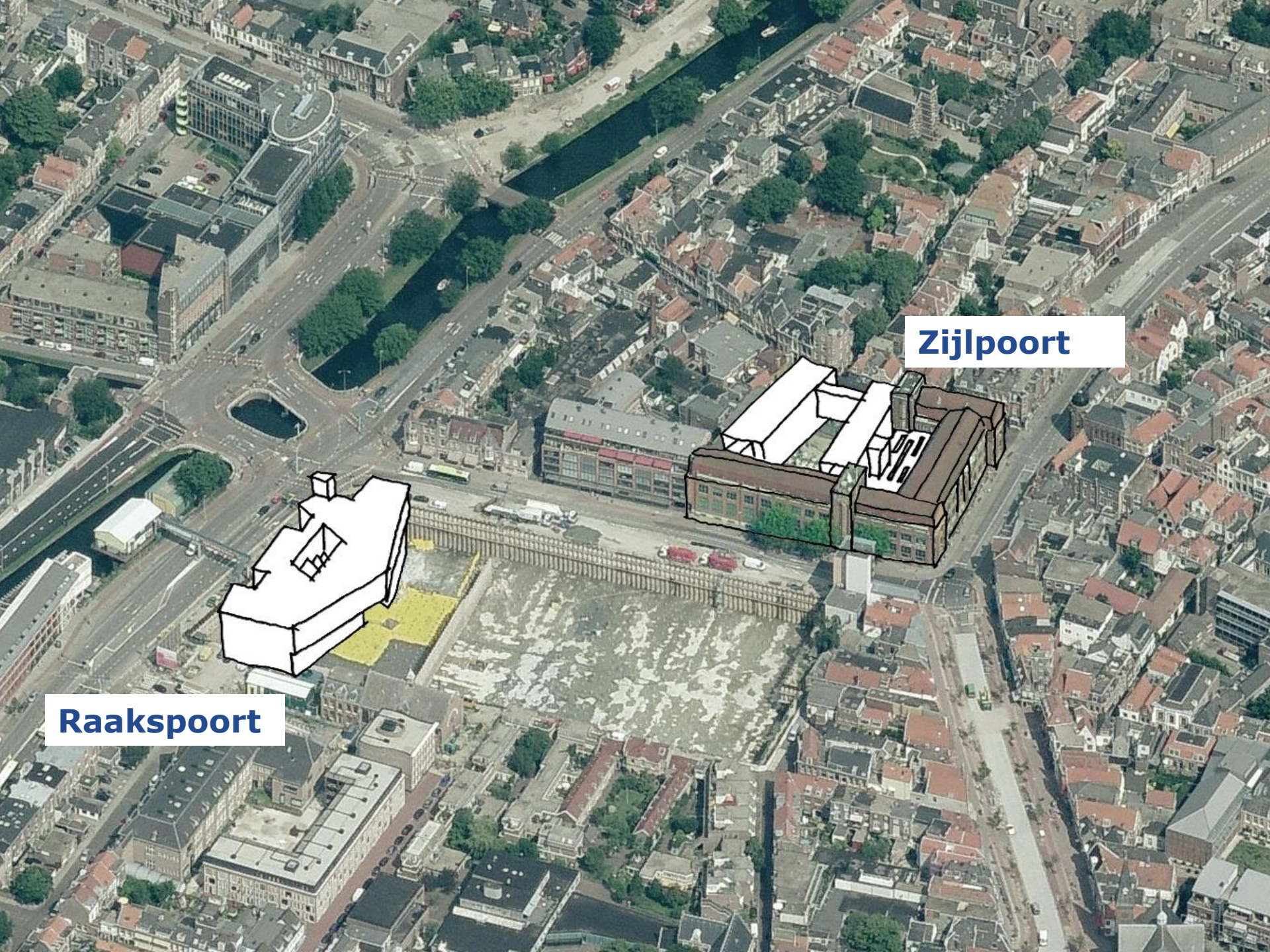
- efficiëntie en resultaatgerichtheid
- flexibiliteit
- kennisdeling en samenwerking
- veiligheid en betrouwbaarheid
- klantgerichtheid
- openheid en transparantie

Ontwikkeling locatie 023

Zijlpoort

Raakspoort

Raakspoort

Ontwikkeld met MAB Development

12.000 m² BVO

Publiekshal en kantoren

Ingebruikname 2011

31

32

33

7

10

11

Zijlpoort

13.500 m2 BVO

Ingebruikname 2014

1859

1915

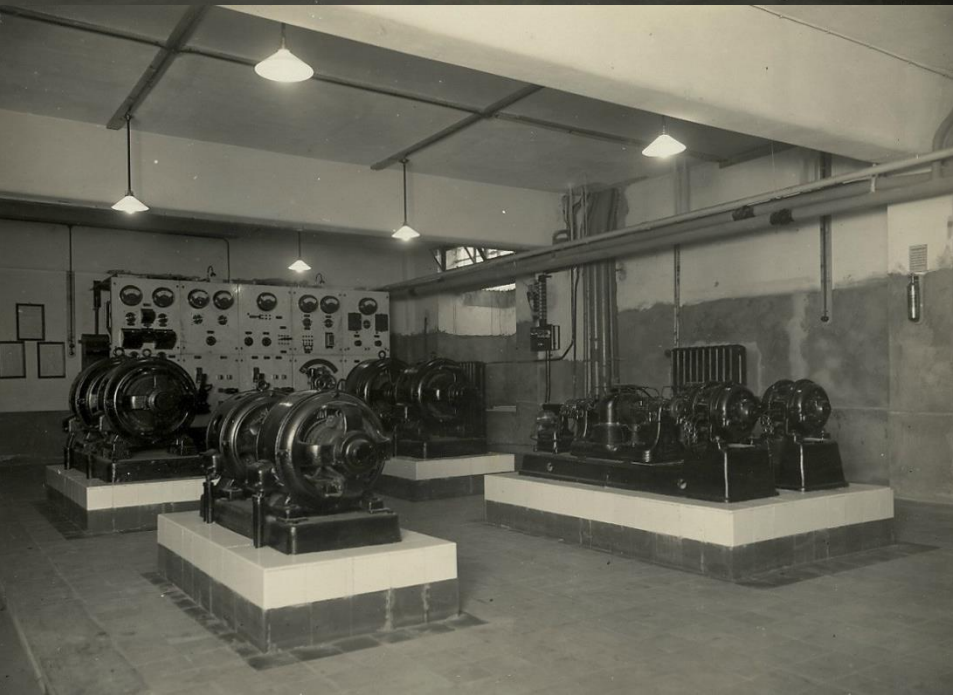
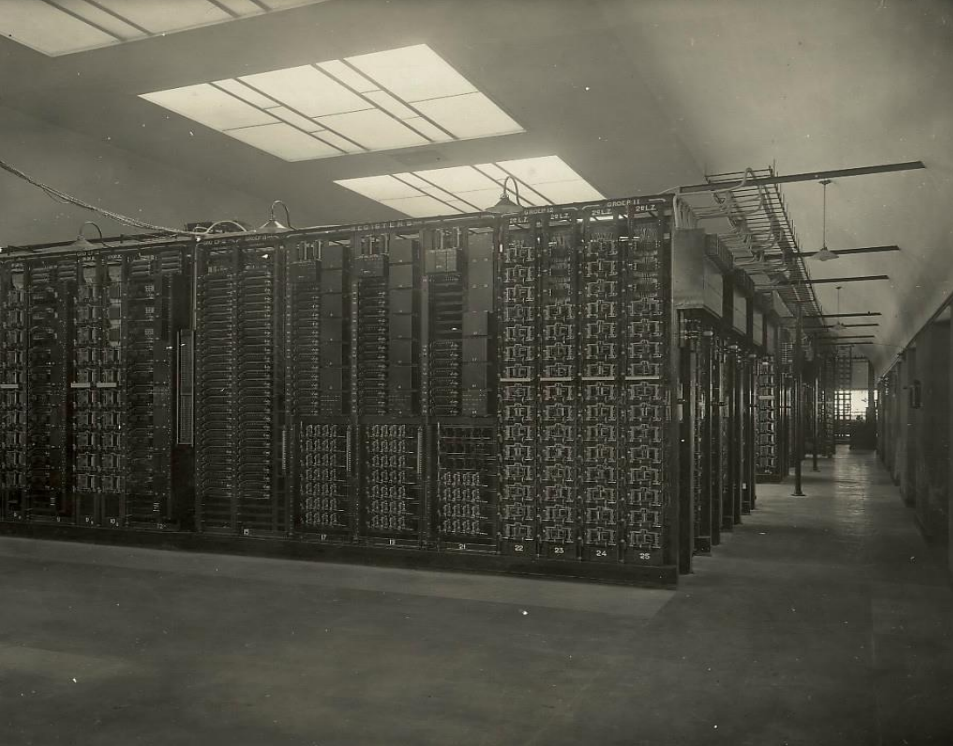

1924

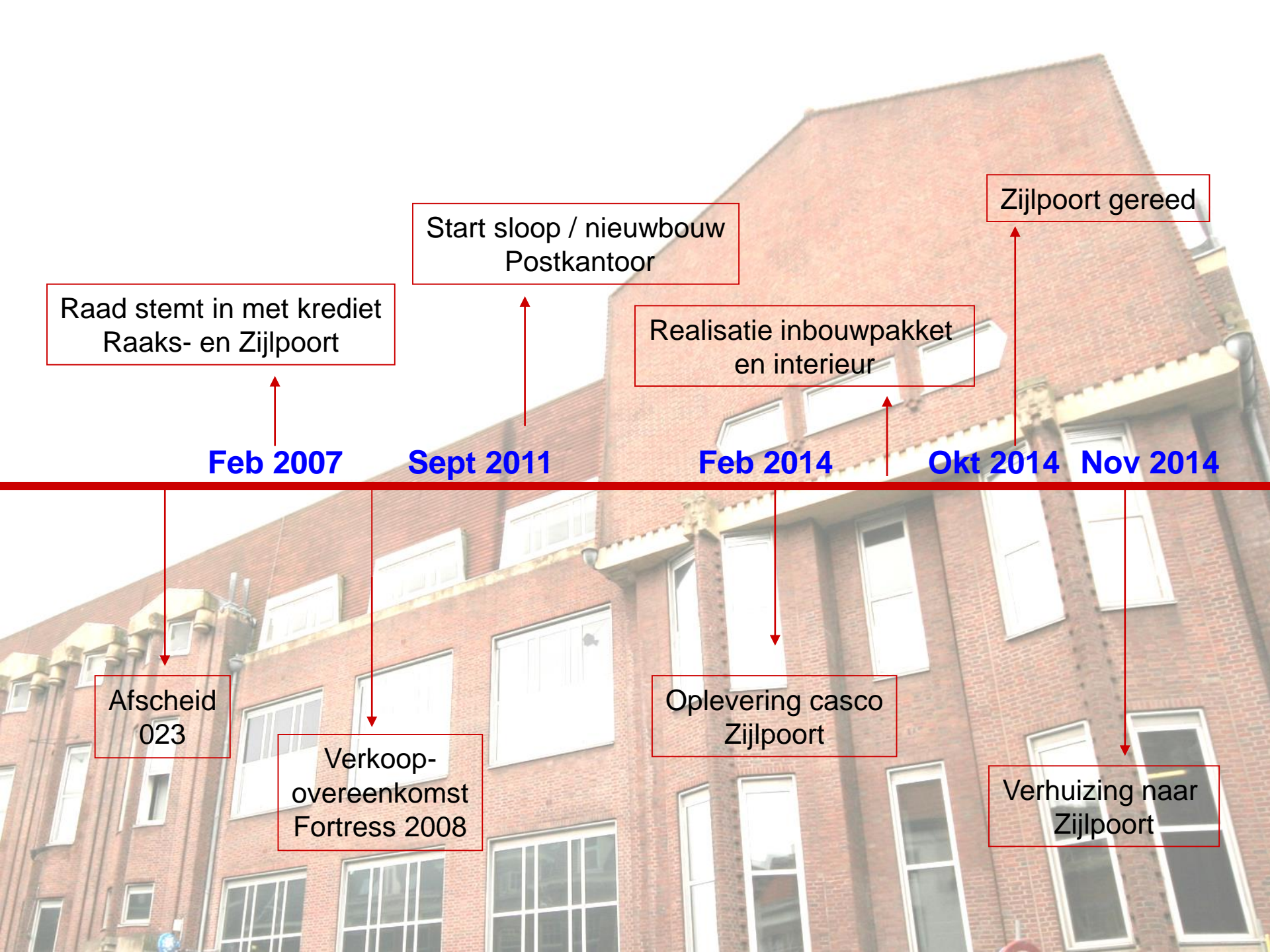
Historisch Haarlem, Postkantoor

1992

Raad stemt in met krediet
Raaks- en Zijlpoort

Feb 2007

Start sloop / nieuwbouw
Postkantoor

Sept 2011

Realisatie inbouwpakket
en interieur

Feb 2014

Zijlpoort gereed

Okt 2014   Nov 2014

Afscheid
023

Verkoop-
overeenkomst
Fortress 2008

Oplevering casco
Zijlpoort

Verhuizing naar
Zijlpoort

**Sloop en
nieuwbouw**

Renovatie en verbouw

Veiligheid
Checklist
Aanmelders

D.V.
05044 • fax 453183

VAN HAL

FORTROSS
BUILDING CREATIVITY

BVF
PROJECT
MANAGEMENT

BRINK Management & Advies

döll

max van aerschot architect

**VAN
ROSSUM**

Dwa
installatie- en energieadvies

HALMOS
ADVISEURS

CH
CAUBERG-HUYGEN
RAADGEVENDE INGENIEURS BV

VAN WIJNEN
Meer dan bouwen

T Installatietechnik
Thermos

KONTEK

RIJNDORP
installaties

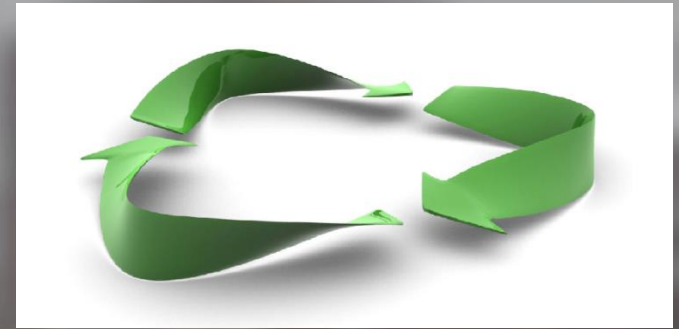

GPR
GEBOUW

Duurzaamheid GPR 8

EPC nieuwbouw 0,77

EPC bestaande bouw 1,0

gezondheid

- voldoende daglicht
- reflectiecoëfficiënt plafond $\geq 0,7$
- geen gekleurde beglazing

ontwerp

- ontwerp is flexibel indeelbaar
- toepassen systeemwanden

materialen

- keuze voor Cradle2Cradle leverancier voor vloerbedekking
- toepassen van bamboe
- toepassen van producten met een lange levensduur
- toepassen van verven op waterbasis
- keuze voor materialen vanuit duurzaamheids oogpunt

energie

- toepassen energiezuinige liften
- waar mogelijk toepassen van LED-verlichting
- keuze voor verlichting met een lange levensduur
- toepassen aanwezigheidsdetectie voor verlichting

water

- watervrije urinoirs
- toiletten met 4-liter reservoirs
- kranen toiletruimten met volumebegrenzers
- kranen pantry met volumebegrenzer

afval

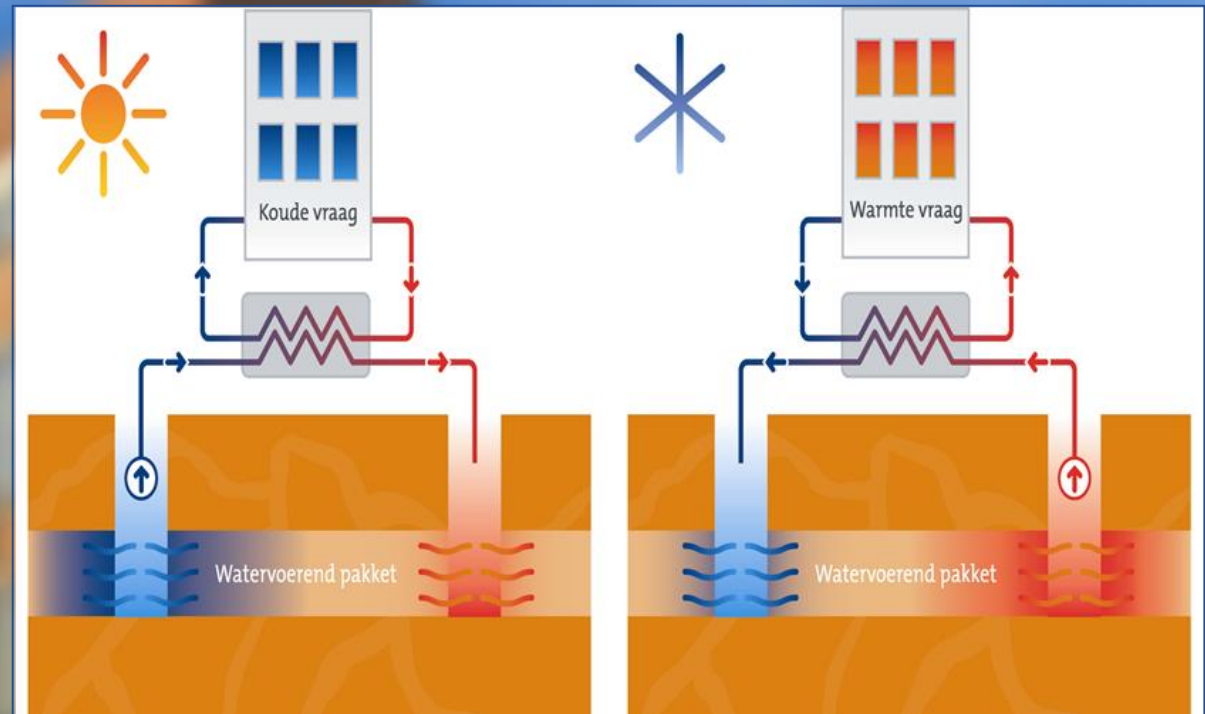
- voorzieningen/opslag/afvoer van papier en karton
- milieu-eilanden voor scheiden van afval

WKO-ontwikkeling voor twee gebouwen

Geschatte besparing gasverbruik ca. 262.000 m³ (primaire energiebesparing ca. 59%)

Jaarlijkse emissiereductie van 450 ton (55%) koolstofdioxide (CO₂) en 590 kg (86%) stikstofoxiden (Nox)

Meerwaarde voor de stad

- Langdurige leegstand in binnenstad voorkomen.
- Hergebruik verlengt de levensduur van het gebouw en maakt het toekomstbestendig.
- Een gebouw in gebruik heeft hogere waarde dan een leegstaand gebouw.
- Transformatie van bestaande gebouwen is ultieme vorm van duurzaam bouwen.
- 'Gratis' gebruik maken van de gebouwkwaliteiten.

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Kostenbesparing en verborgen opbrengsten leidt tot E=0 bij kantoorhuisvesting

Jim Teunizen, senior Consultant bij Brink Management & Advies

KANTOOR $\overline{\text{VOL}}$ *ENERGIE*

Energieneutrale huisvesting levert meer op!

Programma Kantoren Vol Energie

- Innovatie- en experimentenprogramma
- Doel: aanjagen van een markt richting gebouwen zonder energienota
- Hoge energieambities op grote schaal
- Nieuwe ontmoetingen tussen vraag en aanbod in en rond de bouw- en vastgoedsector

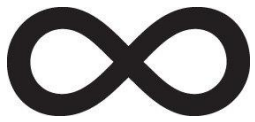
MOBILISEREN **ERVAREN**
DOEN **EXPERIMENTEREN**
INNOVEREN **DELEN**
BELEVEN **LEREN**

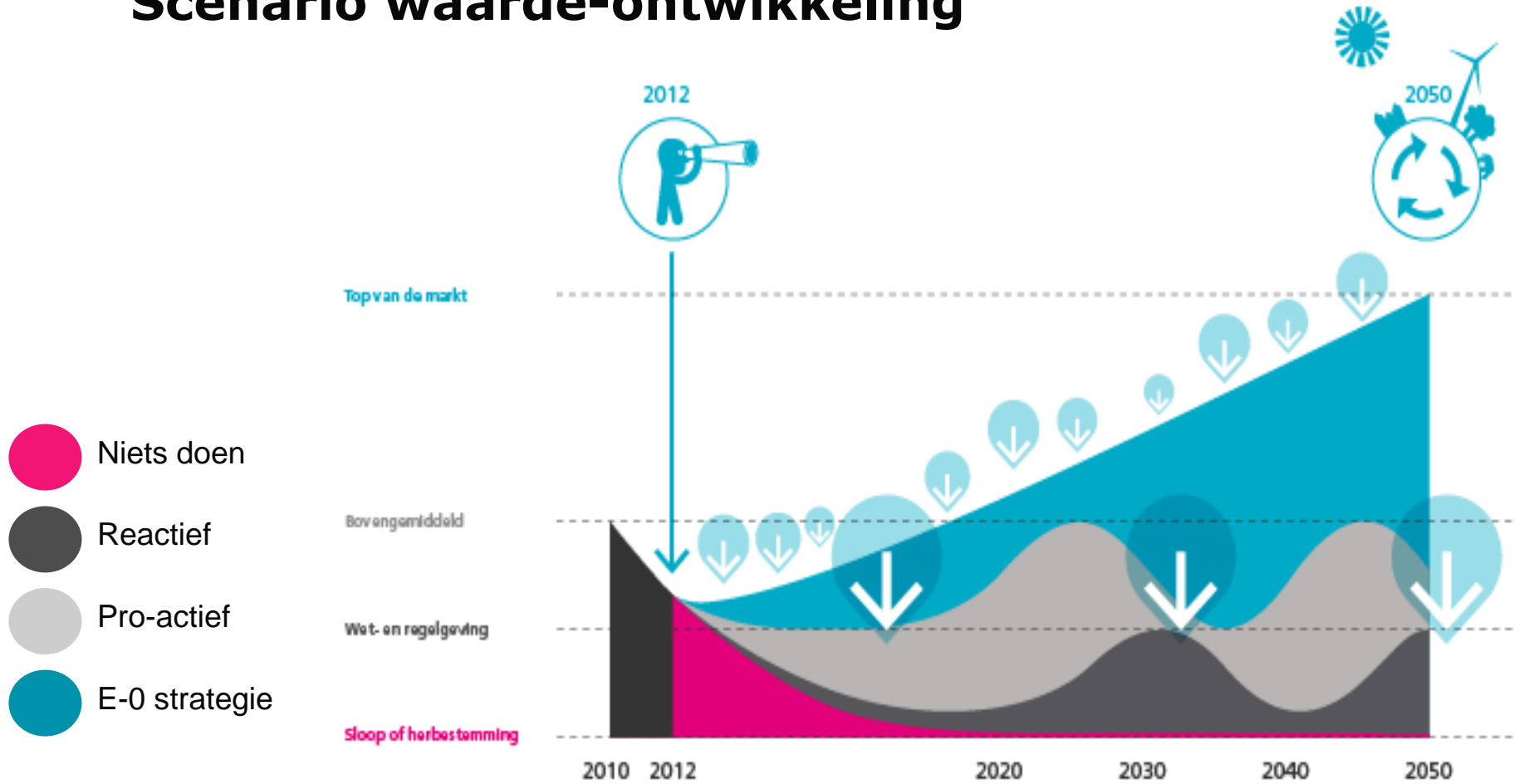
HUISVESTING

ALS KOSTENPOST?

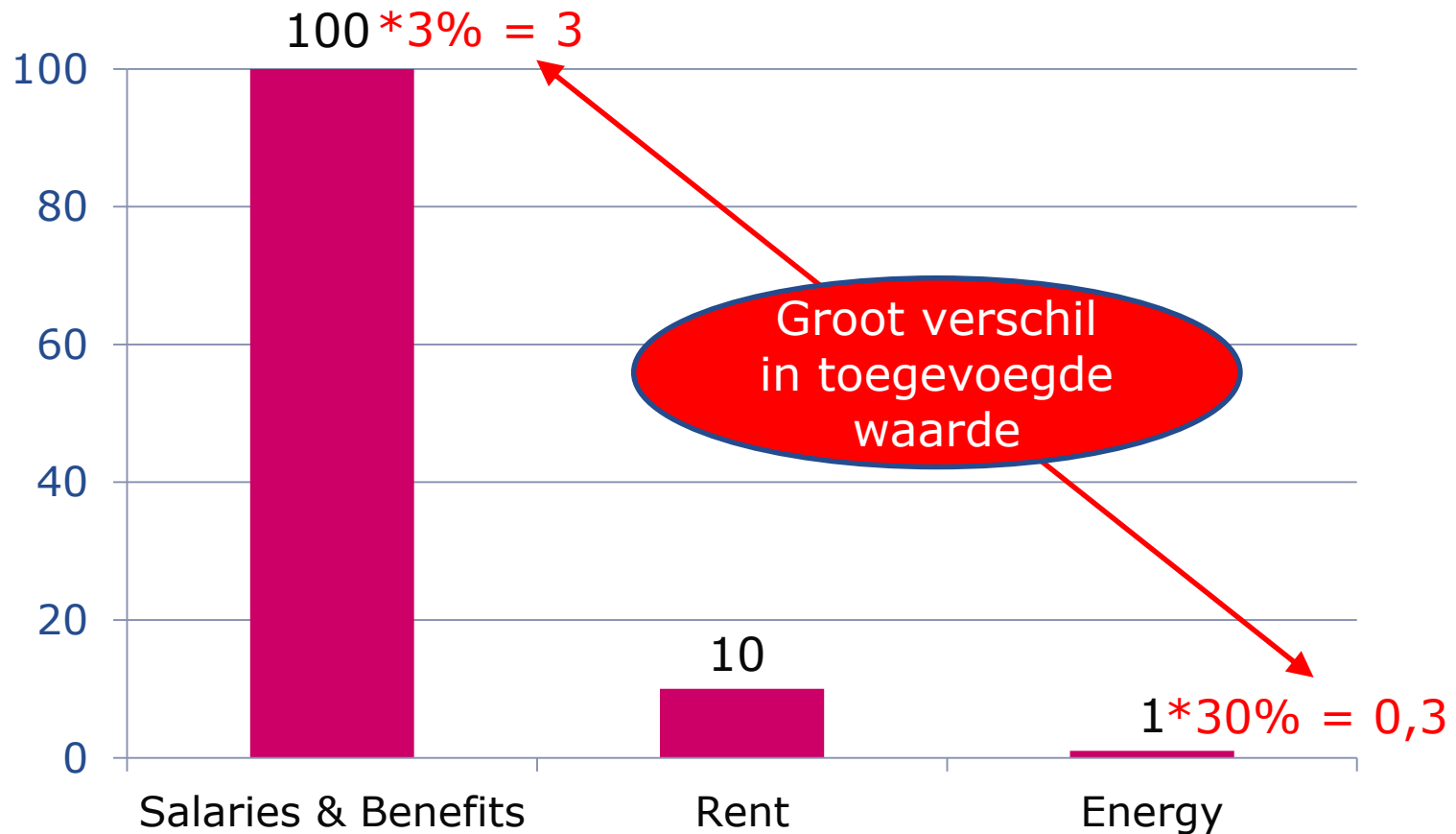
Scenario waarde-ontwikkeling

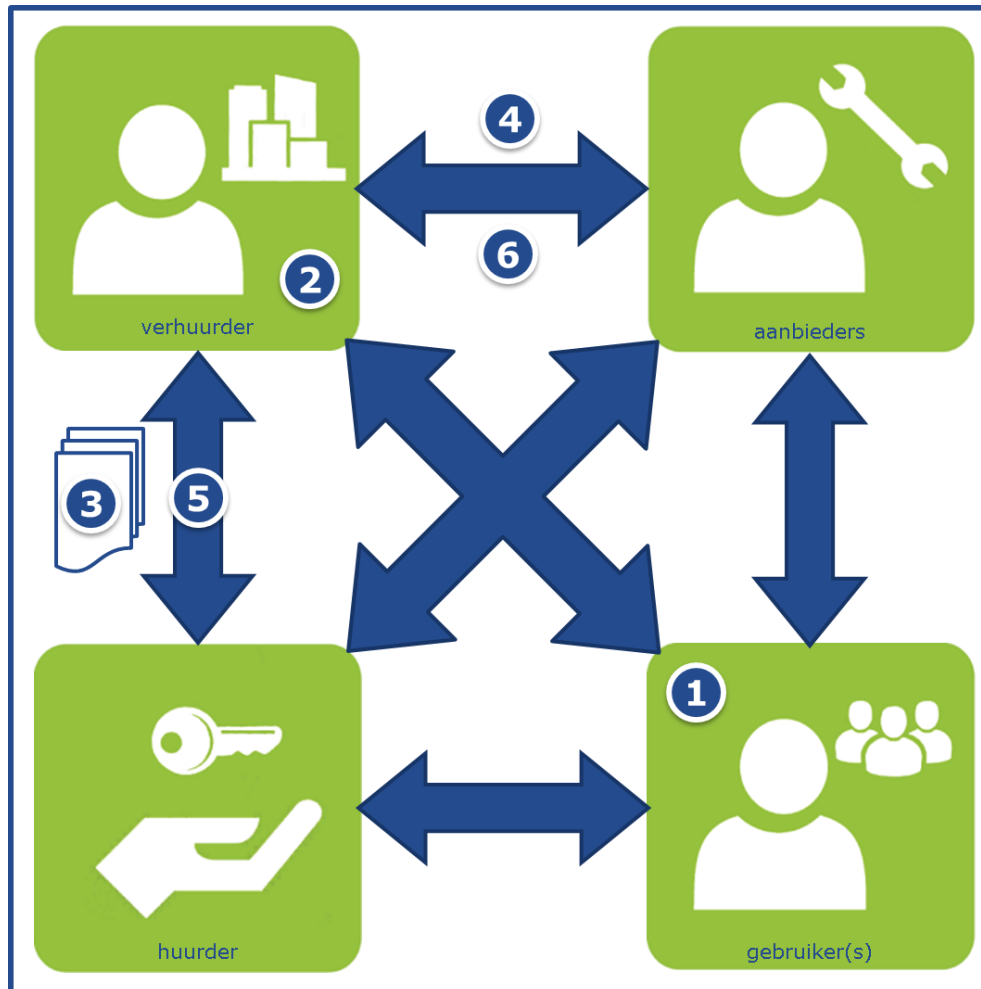
De mensen maken het verschil!

De kosten van een werkplek:

Excellent Expert Team

- 1 – Value Case
- 2 – (Taxatie)waarde
- 3 – Hospitality overeenkomst
- 4 – Uitvraag vanuit gebouweigenaar
- 5 – Routekaart naar energieneutraal
- 6 – Vergroten voorspelbaarheid

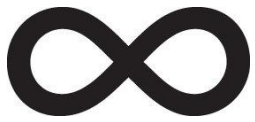

Met wie?

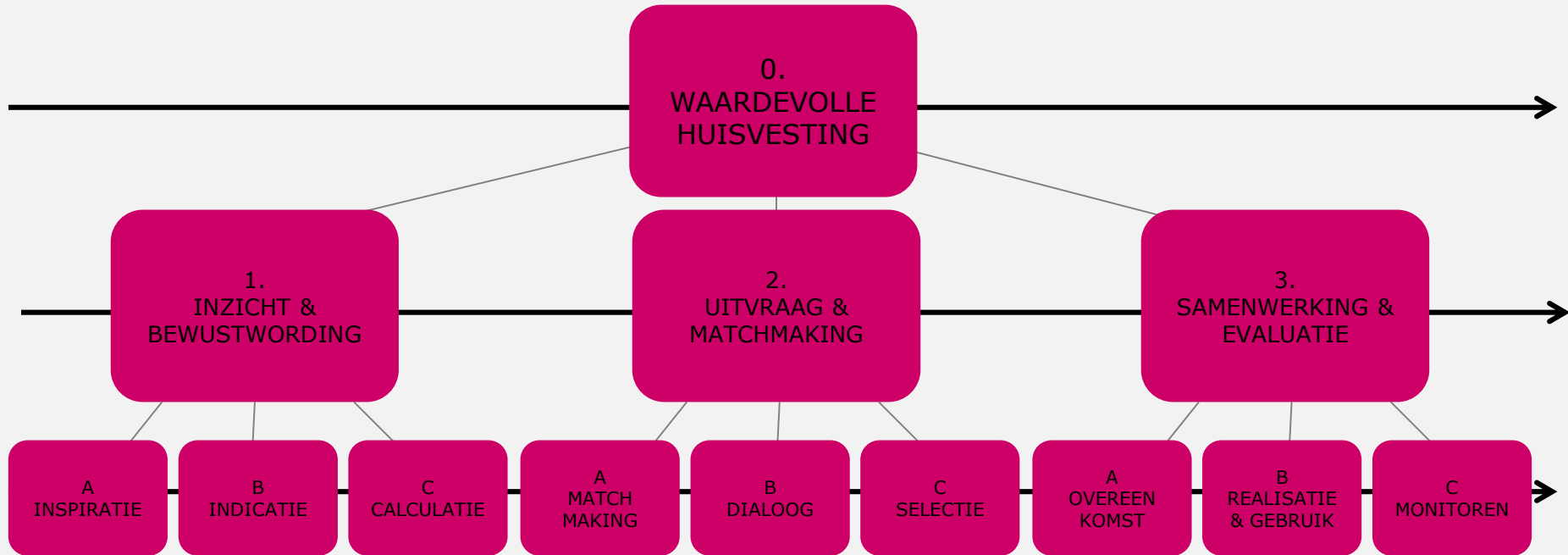

PROCES

INPUT

OUTPUT

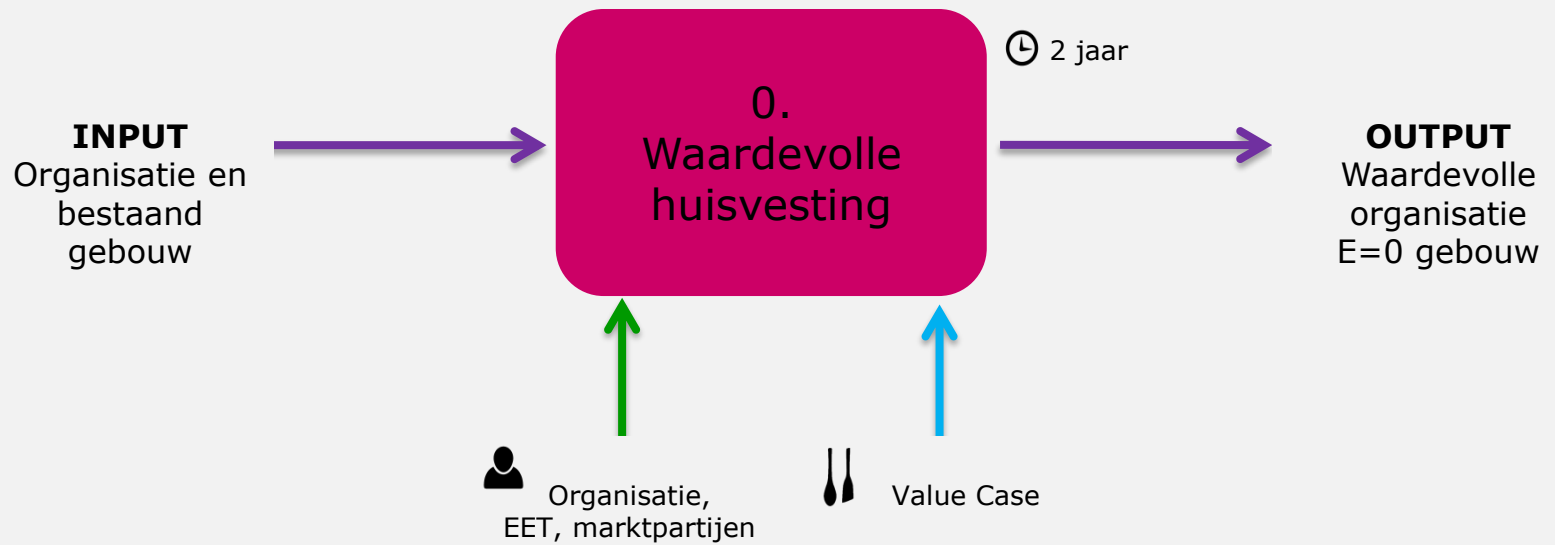
PROCES

PROCES

INPUT

OUTPUT

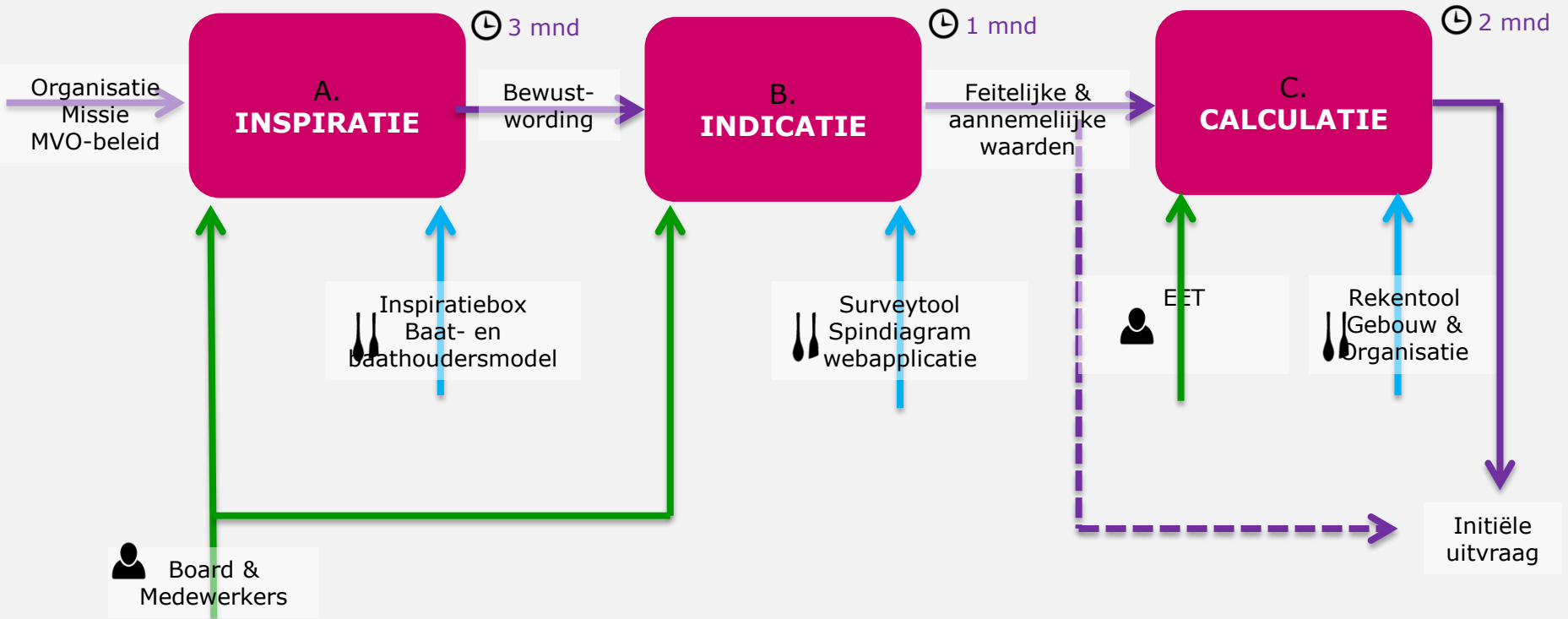

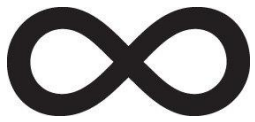

PROCES

INPUT

OUTPUT

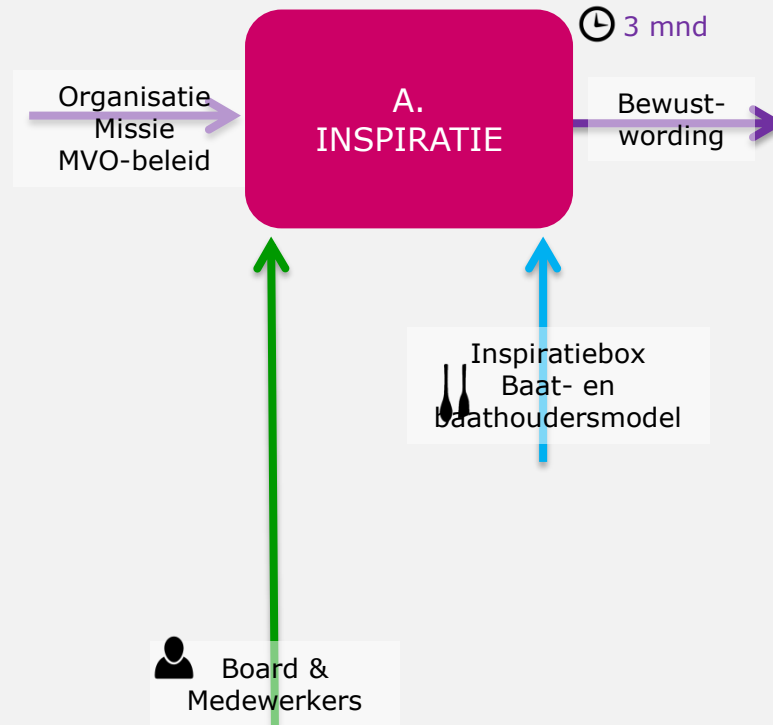

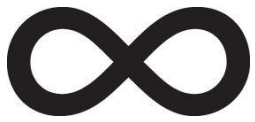

PROCES

INPUT

OUTPUT

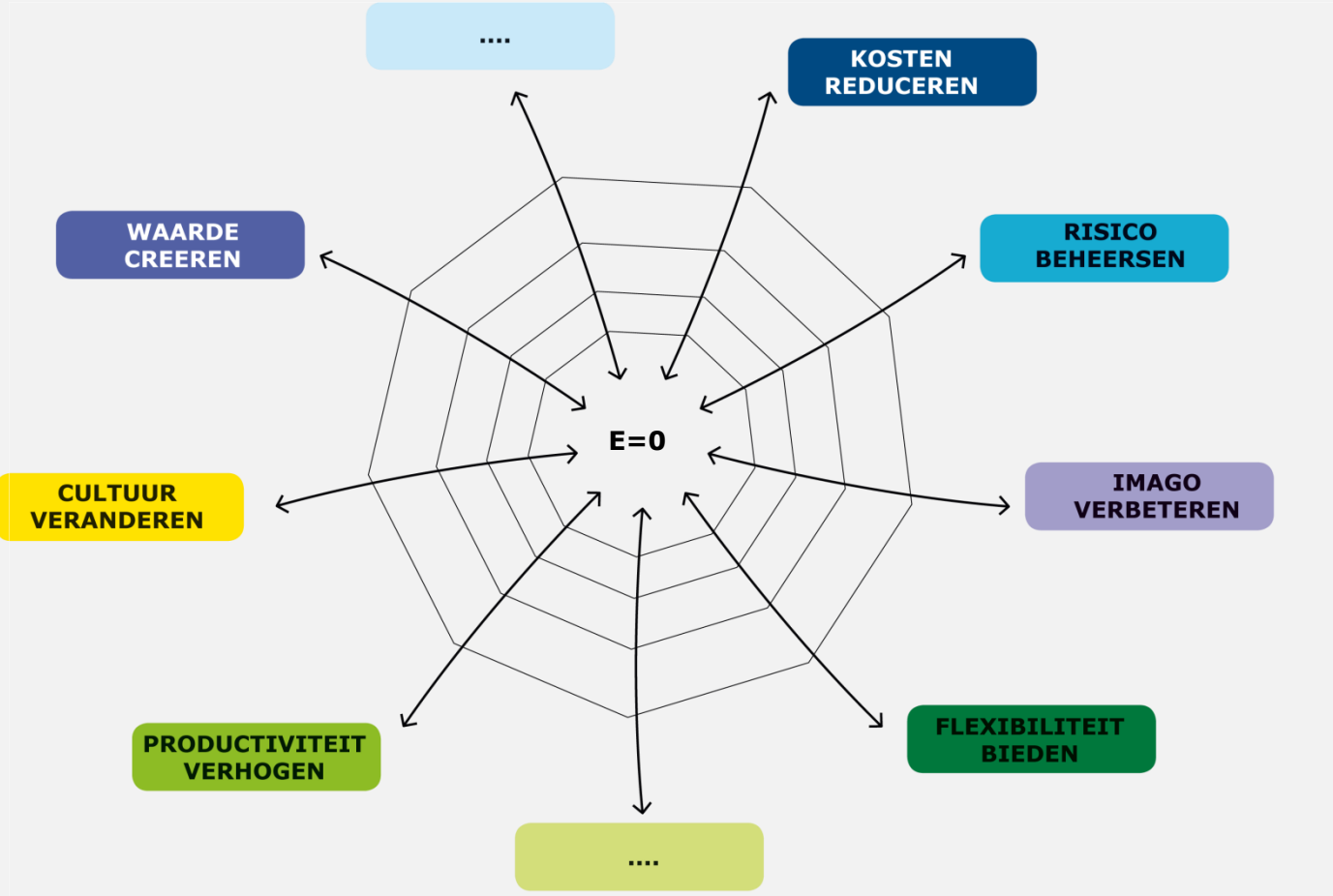

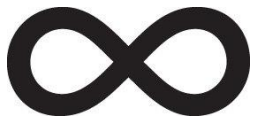
PROCES

INSPIRATIE

INDICATIE

CALCULATIE

PROCES

INSPIRATIE

INDICATIE

CALCULATIE

Baat houders Baten	1	2	3	4
A				
B				
C				
D				
E				

 Doel
L gezamenlijk 1^e beeld van
L toekomstige werkomgeving
L waardedrijvers

 Sleutelfiguren
L managementteam
L baathouders

 Tools
L model baten & baathouders
L inspiratiebox

 Tijd
L 2 dagdelen
L doorloop 2 weken

PRODUCTIVITEIT VERHOGEN

INDICATOREN

DEFINITIE

...is het efficiënter presteren van de organisatie ten gevolge van een optimaal binnenmilieu veroorzaakt door een goede set aan bouwfysische, installatietechnische en bouwkundige maatregelen en is het inspireren van medewerkers waardoor de efficiency van de organisatie wordt verhoogd.

INDICATOREN

A) Hogere omzet door beter binnenklimaat

B) Een beter binnenklimaat reduceert ziekteverzuim

C) Reductie van premies

D) Een hogere medewerkerstevredenheid leidt tot een productiviteitsverbetering van ...%

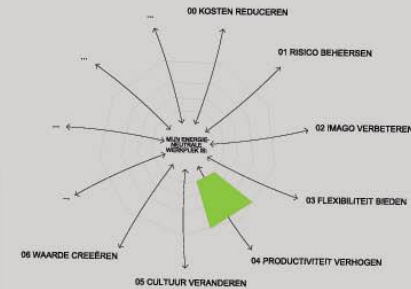
ONDERZOEK

Uit divers onderzoek blijkt dat bedrijven met tevreden medewerkers beter presteren, een lager ziekteverzuim hebben en minder verloop hebben van personeel. En een 'groene'omgeving leidt tot 15% minder ziekteverzuim.

VOORBEELDEN

ASR ziet na energie-efficiënte renovatie van hun bestaande hoofdkantoor de engagement van medewerkers stijgen naar 64%

Een groen, ecologisch verantwoord gebouw wordt gewaardeerd. Na verhuizing naar het nieuwe kantoor van Herman Miller SQA nam het percentage mensen dat het gebouw positief waardeert met ruim 25% toe. (Heerwagen,2000) Men ervoer dat het gebouw als gezonder en positief voor de prestaties en was ook positiever over de 'work spirit'.

Doel

L gezamenlijk 1^e beeld van
L toekomstige werkomgeving
L waardedrijvers

Sleutelfiguren

L managementteam
L baathouders

Tools

L model baten & baathouders
L inspiratiebox

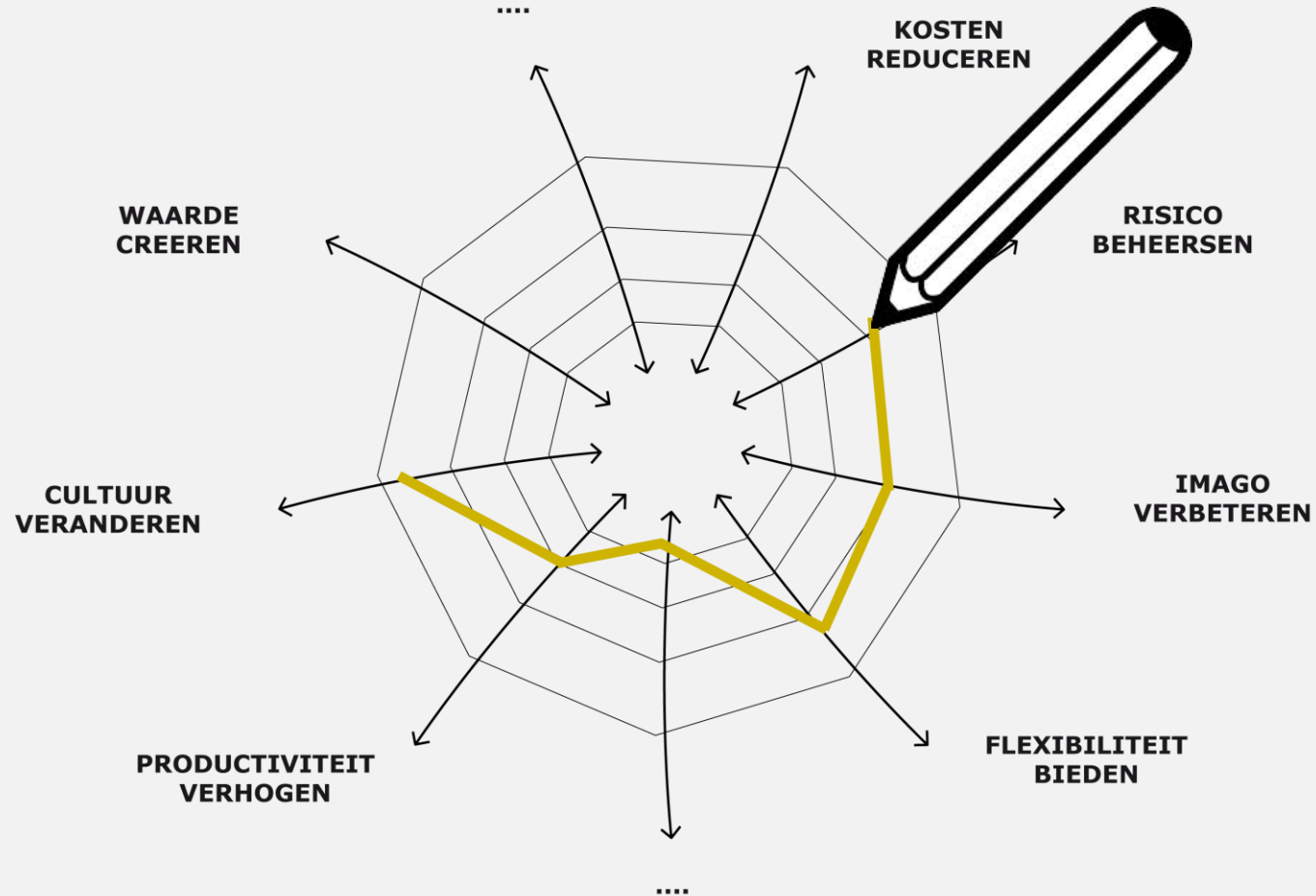
Tijd

L 2 dagdelen
L doorloop 2 weken

4

Doel
L gezamenlijk 1^e beeld van
L toekomstige werkomgeving
L waardedrijvers

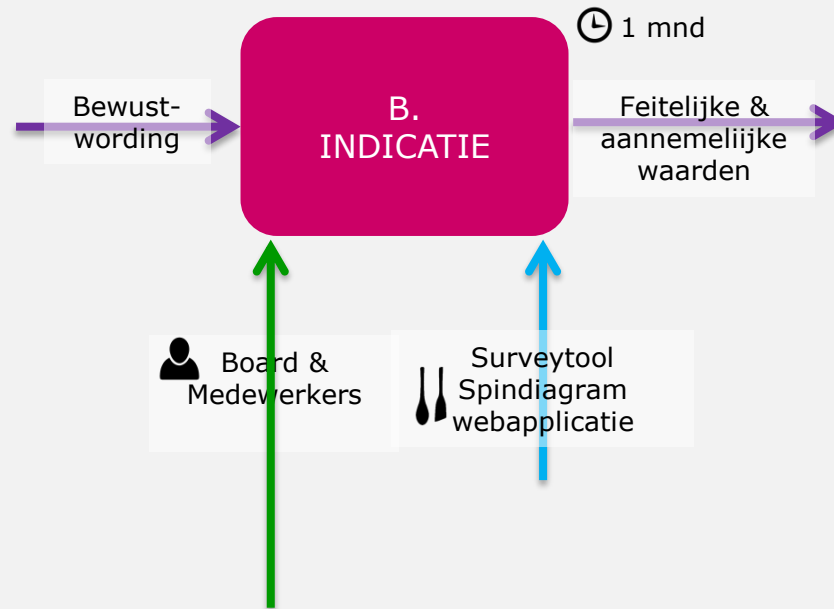
Sleutelfiguren
L managementteam
L baathouders

Tools
L model baten & baathouders
L **inspiratiebox**

Tijd
L 2 dagdelen
L doorloop 2 weken

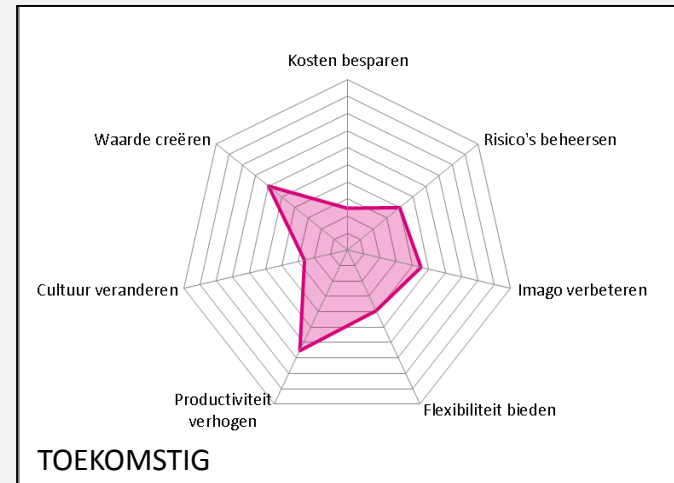
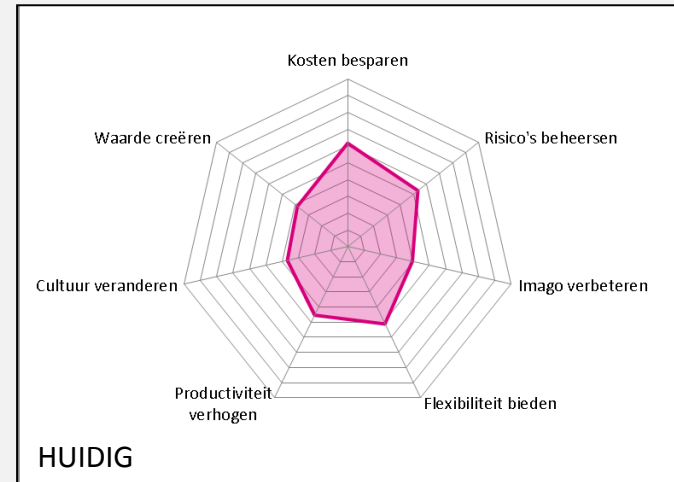

PROCES

INSPIRATIE

INDICATIE

CALCULATIE

Doel
 L inzicht in kernwaarden bezien vanuit medewerkers & management
 L inzicht in additionele baten ('de wetenschap')

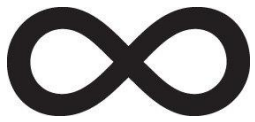
Sleutelfiguren
 L managementteam
 L baathouders
 L medewerkers

Tools
 L surveytool met spindigram
 L webapplicatie

Tijd
 L 15 minuten
 L doorloop 2 weken

PROCES

INSPIRATIE

INDICATIE

CALCULATIE

Welke waarden zijn voor u van belang aangaande uw organisatie?

Doel

L inzicht in kernwaarden gezien vanuit medewerkers & management
L inzicht in additionele baten ('de wetenschap')

Sleutelfiguren

L managementteam
L baathouders
L medewerkers

Tools

L surveytool met spindigram
L webapplicatie

Tijd

L 15 minuten
L doorloop 2 weken

STELLING 1

"Mijn organisatie verkrijgt landelijke bekendheid door het uitvoeren van één of meerdere toonaangevende duurzame initiatieven of projecten"

Is deze stelling van toepassing op de huidige situatie in uw organisatie?

- Ja
- Nee

Hoe belangrijk vindt u deze stelling in de toekomst voor uw organisatie?

- Zeer belangrijk
- Belangrijk
- Neutraal
- Onbelangrijk
- Zeer onbelangrijk

Doel

L inzicht in kernwaarden gezien vanuit medewerkers & management
L inzicht in additionele baten ('de wetenschap')

Sleutelfiguren

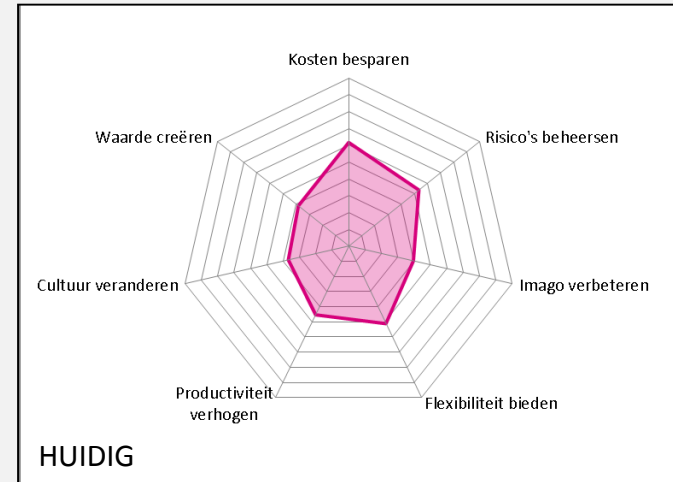
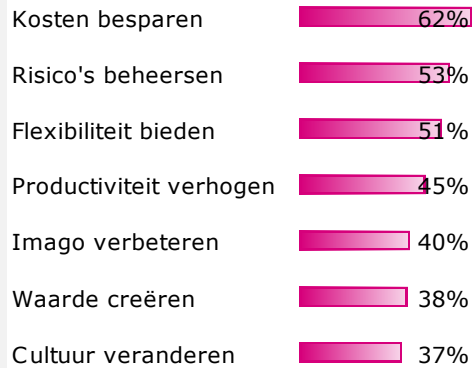
L managementteam
L baathouders
L medewerkers

Tools

L [surveytool met spindigram](#)
L webapplicatie

Tijd

L 15 minuten
L doorloop 2 weken

PROFIEL HUIDIG**HUIDIG****Baten in volgorde van belangrijkheid****Doel**

L inzicht in kernwaarden gezien vanuit medewerkers & management
L inzicht in additionele baten ('de wetenschap')

Sleutelfiguren

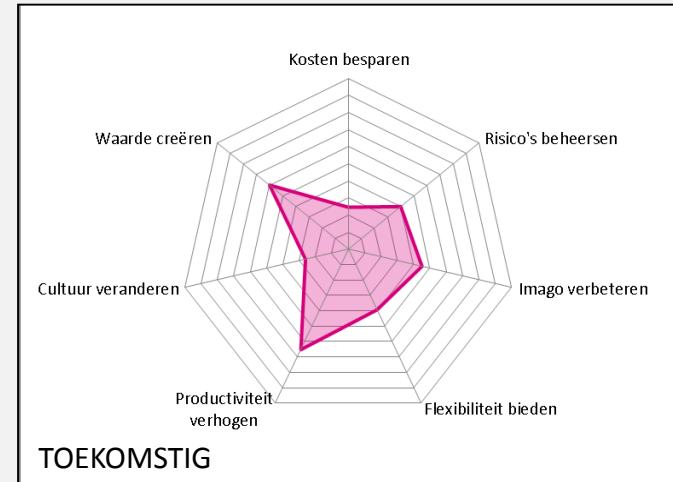
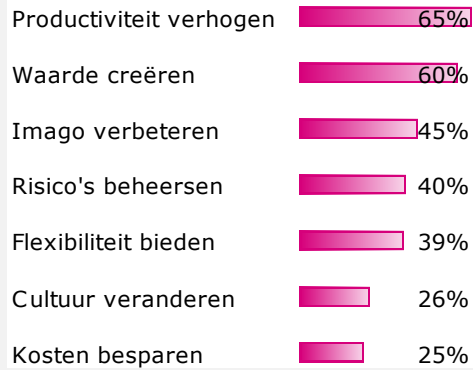
L managementteam
L baathouders
L medewerkers

Tools

L [surveytool met spindiagram](#)
L webapplicatie

Tijd

L 15 minuten
L doorloop 2 weken

PROFIEL TOEKOMST**TOEKOMSTIG****Baten in volgorde van belangrijkheid****Doel**

L inzicht in kernwaarden gezien vanuit medewerkers & management
L inzicht in additionele baten ('de wetenschap')

Sleutelfiguren

L managementteam
L baathouders
L medewerkers

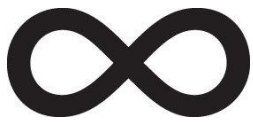
Tools

L **surveytool met spindigram**
L webapplicatie

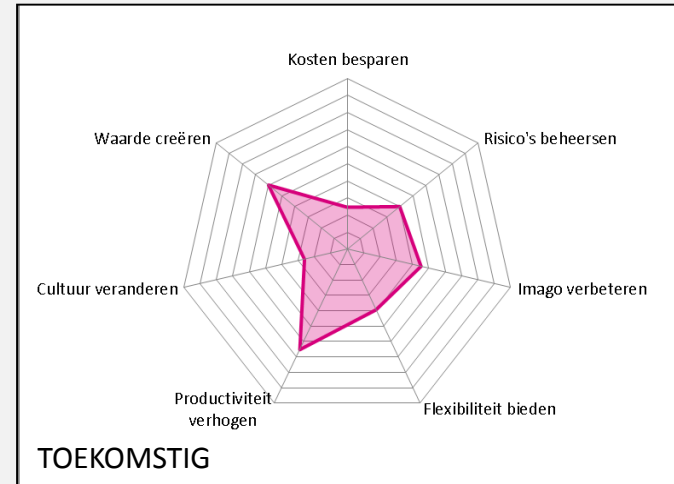
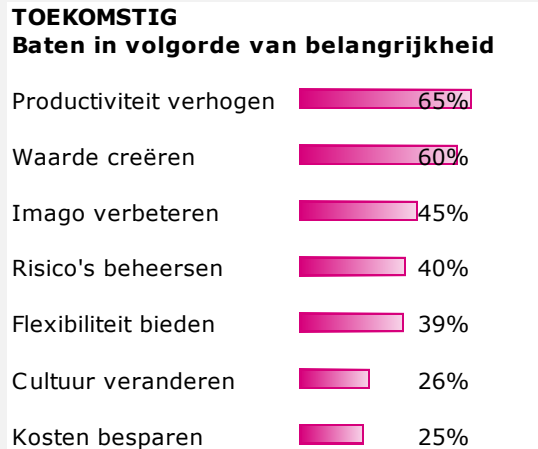
Tijd

L 15 minuten
L doorloop 2 weken

PROFIEL TOEKOMST

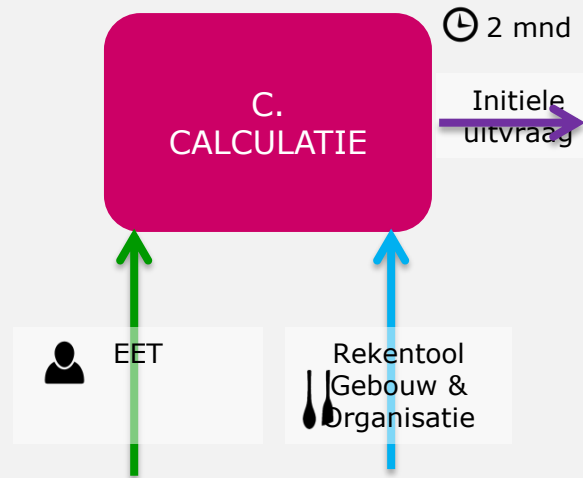
Baat	Score	Wetenschap	Baathouder
Productiviteit verhogen	65%	€ 54 /m ² bvo	Gebruiker
Waarde creëren	60%	€ 36 /m ² bvo	Eigenaar
Imago verbeteren	45%	€ 12 /m ² bvo	Gebruiker
Risico's beheersen	40%	€ 4 /m ² bvo	Gebruiker
Flexibiliteit bieden	39%	€ 15 /m ² bvo	Gebruiker
Cultuur veranderen	26%	€ 2 /m ² bvo	Gebruiker
Kosten besparen	25%	€ 35 /m ² bvo	Gebruiker

Doel
 L inzicht in kernwaarden gezien vanuit medewerkers & management
 L inzicht in additionele baten ('de wetenschap')

Sleutelfiguren
 L managementteam
 L baathouders
 L medewerkers

Tools
 L surveytool met spindigram
 L webapplicatie

Tijd
 L 15 minuten
 L doorloop 2 weken

PROCES

INSPIRATIE

INDICATIE

CALCULATIE

1 KOSTEN REDUCEREN

2 RISICO BEHEERSEN

3 IMAGO VERBETEREN

4 FLEXIBILITEIT BIEDEN

5 PRODUCTIVITEIT VERHOGEN

6 CULTUUR VERANDEREN

7 (VASTGOED)WAARDE CREËREN

Energie en onderhoud

Efficiënter en meer doelmatig bedrijfsproces

Prestatiegaranties

Slagingskans tenders

Marketing & communicatie

Werving & selectie

Duurzaam imago

Flexibele contractafspraken

Reduceren m2 fno per fte (verdichten)

Verbouwingskosten

Reiskilometers

Arbeidsproductiviteit

Ziekteverzuim

Lagere CO2 uitstoot / certificaten

Gedragsverandering

Synergie op primaire en secundaire bedrijfsprocessen

Leegstandscorrectie, restwaarde & exit yield

Doel

L inzicht in traditionele businesscase en additionele baten (value case)
L sturing op gebouw- en organisatie-specifieke kenmerken

Sleutelfiguren

L vastgoedmanager o.i.d.
L baathouders

Tools

L *value case* (rekenkern)
L intakeformulier gebouw / organisatie

Tijd

L 2x half dagdeel
L doorloop 2-4 weken

VRAGENLIJST - ORGANISATIE

A1 - Algemeen

A1.1	Naam organisatie	Brink Groep
	Adres	Overgoo 5
	Postcode	xxxx xx
	Plaats	Leidschendam
	Type locatie	Kantorenpark
	SBI-codering	Specialistische zakelijke diensten

A2 - Kerncijfers organisatie

A2.1	Hoeveel medewerkers heeft uw organisatie?	400 medewerkers
A2.2	Hoeveel fte heeft uw organisatie?	325 fte
A2.3	Wat is het aantal m2 bvo per medewerker op dit moment?	25,0 m ² bvo
A2.4	Wat is de gemiddelde omzet per fte?	€ 120.000
	Totale omzet (op de huidige locatie)	€ 39.000.000 per jaar
A2.5	Wat zijn de salariskosten per fte?	€ 65.000
	Totale salariskosten (op de huidige locatie)	€ 21.125.000 per jaar
A2.6	Wat is het ziekteverzuimpercentage (totaal)?	4,00%
	Gemiddelde ziekteverzuimpercentage 2014 Q2 SBI-codering	2,50%
A2.7	Wat is het ziekteverzuimpercentage t.g.v. kortlopende ziekte?	1,50%
.....	.....	

A3 - Ambitie

A3.1	Ambitieniveau	Rendable investeringen
A3.2	Maximale terugverdientijd bouwkundige maatregelen	15 jaar
A3.3	Maximale terugverdientijd installatietechnische maatregelen	10 jaar

Doel

L inzicht in traditionele businesscase en additionele baten (value case)
L sturing op gebouw- en organisatie-specifieke kenmerken

Sleutelfiguren

L vastgoedmanager o.i.d.
L baathouders

Tools

L value case (rekenkern)
L intakeformulier gebouw / organisatie

Tijd

L 2x half dagdeel
L doorloop 2-4 weken

VRAGENLIJST - GEBOUW

B1 - Basisgegevens

B1.1	Belangrijkste gebruiksfunctie	Kantoor
B1.2	Bouwjaar	voor 1975
B1.3	Indien gerenoveerd, renovatiejaar	na 1990

B2 - Oppervlaktes

B2.1	Bruto vloeroppervlak	8.000	m ² bvo
B2.2	Verhuurbaar vloeroppervlak	6.400	m ² vvo
	Huurder 1	6.400	m ² vvo
	Huurder 2	-	m ² vvo
	Huurder 3	-	m ² vvo
	Huurder 4	-	m ² vvo
	Huurder 5	-	m ² vvo
	Huurder 6	-	m ² vvo
B2.3	Aantal bouwlagen	10	bouwlagen
B2.4	Breedte	14,0	m
B2.5	Lengte	57,1	m
B2.6	Bruto Verdiepingshoogte	3,5	m
B2.7	Hoogte	35,0	m
B2.8	Gebouw inhoud	28.000	m ³
B2.9	Totaal geveleppervlak	4.980	m ²
B2.10	Aandeel glas in de gevel	40,0	%
B2.11	Glasoppervlak	1.992	m ²
B2.12	Dichte gevel	2.988	m ²
B2.13	Dak- en vloeroppervlak	800	m ²

Doel

L inzicht in traditionele businesscase en additionele baten (value case)
L sturing op gebouw- en organisatie-specifieke kenmerken

Sleutelfiguren

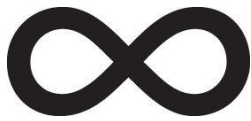
L vastgoedmanager o.i.d.
L baathouders

Tools

L value case (rekenkern)
L intakeformulier gebouw / organisatie

Tijd

L 2x half dagdeel
L doorloop 2-4 weken

1 KOSTEN REDUCEREN

Energie en onderhoud

Efficiënter en meer doelmatig bedrijfsproces

Vragen zijn opgenomen in Vragenlijst 'Organisatie' en 'Gebouw' (zie hiervoor)

Verbruik huidig				100.000 m ³ /jr	640.000 kWh/jr	
Besparing	auto	overrule?	def	Besparing gas	Besparing elektra	Investering
Verbeteren kierdichting	nee	nvt	nee	- m ³ /jr	- kWh/jr	€ 40.000
Isolatie dak	ja	nvt	ja	-8.019 m ³ /jr	- kWh/jr	€ 19.200
Isolatie vloer	nee	nvt	nee	-2.867 m ³ /jr	- kWh/jr	€ 25.600
Isolatie dichte gevel	nee	nvt	nee	4.584 m ³ /jr	- kWh/jr	€ 68.724
HR++-glas	nee	nvt	nee	-23.530 m ³ /jr	- kWh/jr	€ 318.720
Toepassen wtw op ventilatie	nee	nvt	nee	-12.382 m ³ /jr	- kWh/jr	€ 22.400
HF TL-verlichting	nee	nvt	nee	- m ³ /jr	-60.979 kWh/jr	€ 240.000
HF TL-verlichting + daglichtregeling	nee	nvt	nee	- m ³ /jr	-109.763 kWh/jr	€ 292.000
Led verlichting	nee	nvt	nee	- m ³ /jr	-142.285 kWh/jr	€ 438.000
Opwekking						
HR-ketel	ja	nvt	ja	-21.643 m ³ /jr	- kWh/jr	€ 68.000
Elektrische warmtepomp	nee	nvt	nee	-73.585 m ³ /jr	-244.760 kWh/jr	€ 240.000
VRV-systeem	nee	nvt	nee	-91.981 m ³ /jr	-362.259 kWh/jr	€ 1.120.000
Zonnepanelen	nee	nvt	nee	- m ³ /jr	-54.000 kWh/jr	€ 72.000
Externe maatregelen wind	nee	nvt	nee	- m ³ /jr	-565.714 kWh/jr	€ 722.857
Binnenmilieu						
Buitenzonwering	nee	nvt	nee	- m ³ /jr	- kWh/jr	€ 298.800
Volledige koeling aanbrengen	ja	nvt	ja	- m ³ /jr	45.714 kWh/jr	€ 1.120.000
HR++-glas	nee	nvt	nee	- m ³ /jr	- kWh/jr	€ -
Aparte werkkamers (minimaal th. kranen)	nee	nvt	nee	- m ³ /jr	- kWh/jr	€ -
Thermostaatkranen per ruimte	ja	nvt	ja	-3.517 m ³ /jr	- kWh/jr	€ 52.000
Grotere LBK	ja	nvt	ja	- m ³ /jr	-120.000 kWh/jr	€ 272.000
Reinigen ventilatiesysteem	ja	nvt	ja	- m ³ /jr	- kWh/jr	€ 44.000
Nieuwe vloerbedekking	ja	nvt	ja	- m ³ /jr	- kWh/jr	€ 280.000
Niet geurend interieur	ja	nvt	ja	- m ³ /jr	- kWh/jr	€ -
Nieuwe kozijnen ivm geluidsbelasting	nee	nvt	nee	-23.530 m ³ /jr	- kWh/jr	€ 796.800
Nieuwe verlichting (>400 lux)	nee	nvt	nee	- m ³ /jr	-109.763 kWh/jr	€ 292.000
Aanbrengen lichtwering, individueel	ja	nvt	ja	- m ³ /jr	- kWh/jr	€ 199.200
Verbruik nieuw				66.822 m³/jr	565.714 kWh/jr	€ 2.054.400
				-33%	-12%	

Doel

L inzicht in traditionele businesscase en additionele baten (value case)
L sturing op gebouw- en organisatie-specifieke kenmerken

Sleutelfiguren

L vastgoedmanager o.i.d.
L baathouders

Tools

L value case (rekenkern)
L intakeformulier gebouw / organisatie

Tijd

L 2x half dagdeel
L doorloop 2-4 weken

4 FLEXIBILITEIT BIEDEN

Flexibele contractafspraken

Reduceren m2 fno per fte (verdichten)

Verbouwingskosten

Reiskilometers

Contractuele flexibiliteit

C3.1 Hoelang loopt uw huidige huurovereenkomst nog?

12 - 36 mnd

C3.2 Hoeveel maanden opzegtermijn heeft u?

6 - 12 mnd

Verdichting FNO per werkplek

C3.3 Wat is de daadwerkelijke aanwezigheid van uw medewerkers op kantoor?

Zeer veel

C3.4 Hoeveel uur werken uw medewerkers gemiddeld op kantoor?

32,00 uur

C3.5 In welke verhouding communiceren/concentreren uw medewerkers zich?

50% - 50%

C3.6 Welk risico wilt u als bedrijf nemen op onder- en/of overbezetting?

Groot risico

C3.7 Heeft uw organisatie individuele voorkeuren en werkstijlen?

Ja

Interne verhuizingen en verbouwingen

C3.8 Hoeveel interne verhuizing heeft uw organisatie op dit moment per jaar

25,00 stuks

C3.9 Wat zijn de gemiddelde kosten per interne verhuizing inclusief verbouwing

€ 25.000 per verhuizing / verbouwing

Duurzame mobiliteit

C3.10 Wat is het percentage medewerkers met een leaseauto?

65%

C3.11 Wat is het huidige gemiddelde kilometrage per leaseauto inclusief woon-werkverkeer?

45.000 km

C3.12 Wat is het gemiddeld verbruik per leaseauto

15,00 km per liter diesel

C3.13 Welke van de volgende maatregelen heeft u reeds doorgevoerd in het kader van bewust duurzaam mobiel?

Doel

L inzicht in traditionele businesscase en additionele baten (value case)
L sturing op gebouw- en organisatie-specifieke kenmerken

Sleutelfiguren

L vastgoedmanager o.i.d.
L baathouders

Tools

L value case (rekenkern)
L intakeformulier gebouw / organisatie

Tijd

L 2x half dagdeel
L doorloop 2-4 weken

5 PRODUCTIVITEIT VERHOGEN

Arbeidsproductiviteit

Ziekteverzuim

Binnenmilieu

C4.1	Thermisch binnenklimaat: in zijn algemeenheid, hoe tevreden zijn uw medewerkers over de temperatuur op de werkplek?	Ontevreden
C4.2	Luchtkwaliteit: In zijn algemeenheid, hoe tevreden zijn uw medewerkers over de luchtkwaliteit op de werkplek?	Neutraal
C4.3	Geluid: In zijn algemeenheid, hoe tevreden zijn uw medewerkers over het geluid op de werkplek?	Tevreden
C4.4	Licht: In zijn algemeenheid, hoe tevreden zijn uw medewerkers over het licht op de werkplek?	Zeer tevreden
C4.5	Hoe schat u in dat het binnenmilieu op uw werkplek uw productiviteit beïnvloedt? Met:	10%
C4.6	Hebben uw medewerkers zich de afgelopen 12 maanden wel eens ziek gemeld ten gevolge van het binnenmilieu?	Ja
Ziekteverzuim & verloop		
C4.7	Wat is het ziekteverzuimpercentage (totaal)?	4,00%
	<i>Gemiddelde ziekteverzuimpercentage 2014 Q2 SBI-codering</i>	2,50%
C4.8	Wat is het ziekteverzuimpercentage t.g.v. kortlopende ziekte?	1,50%
C4.9	Wat is uw personeelsverloop in dienst (aantal medewerkers)?	20,00 medewerkers
C4.10	Wat is uw personeelsverloop uit dienst (aantal medewerkers)?	40,00 medewerkers
C4.11	Maaft u gebruik van een eigen risicodrager?	Ja
C4.12	Hoeveel geld is er gedemarceerd in de eigen risicodrager?	€ 200.000,00

Doel

L inzicht in traditionele businesscase en additionele baten (value case)
L sturing op gebouw- en organisatie-specifieke kenmerken

Sleutelfiguren

L vastgoedmanager o.i.d.
L baathouders

Tools

L value case (rekenkern)
L intakeformulier gebouw / organisatie

Tijd

L 2x half dagdeel
L doorloop 2-4 weken

5 PRODUCTIVITEIT VERHOGEN

Arbeidsproductiviteit

Ziekteverzuim

Bepalingsmethode binnenmilieuprestaties middels vragenlijst (VRL)

Code	Binnenmilieu aspect	Vraag	VRL score
TB	Thermisch binnenklimaat	In zijn algemeenheid, hoe tevreden bent u over de temperatuur op uw werkplek?	0,0%
LK	Luchtkwaliteit	In zijn algemeenheid, hoe tevreden bent u over de luchtkwaliteit op uw werkplek?	-4,0%
GE	Geluid	In zijn algemeenheid, hoe tevreden bent u over het geluid op uw werkplek?	-4,0%
LI	Licht	In zijn algemeenheid, hoe tevreden bent u over het licht op uw werkplek?	-4,0%
ALG1	Algemeen-productiviteit	Hoe schat u in dat het binnenmilieu op uw werkplek uw productiviteit beïnvloedt? Met:	0,0%
ALG2	Algemeen-ziekteverzuim	Heeft u zich de afgelopen 12 maanden wel eens ziek gemeld ten gevolge van het binnenmilieu?	0%

Bepalingsmethode binnenmilieuprestaties middels survey (SUR)

Code	Binnenmilieu aspect	Huidige situatie	SUR score
TB 1	Oververhitting		Klasse B
TB 2	Koude en tocht		Klasse C
TB 3	Temperatuurbeïnvloeding		Klasse C
LK 1	Verse luchttoevoer		Klasse C
LK 2	Verontreinigingsbronnen		Klasse D
GE 1	Betekenisvol geluid		Klasse B
GE 2	Niet-betekenisvol geluid		Klasse B
LI 1	Kunstlicht		Klasse C
LI 2	Lichtwering		Klasse D
Code	Binnenmilieu aspect	Toekomstige situatie	SUR score
TB 1	Oververhitting		Klasse A
TB 2	Koude en tocht		Klasse C
TB 3	Temperatuurbeïnvloeding		Klasse B
LK 1	Verse luchttoevoer		Klasse A
LK 2	Verontreinigingsbronnen		Klasse A
GE 1	Betekenisvol geluid		Klasse B
GE 2	Niet-betekenisvol geluid		Klasse B
LI 1	Kunstlicht		Klasse C
LI 2	Lichtwering		Klasse A

Doel

L inzicht in traditionele businesscase en additionele baten (value case)
L sturing op gebouw- en organisatie-specifieke kenmerken

Sleutelfiguren

L vastgoedmanager o.i.d.
L baathouders

Tools

L value case (rekenkern)
L intakeformulier gebouw / organisatie

Tijd

L 2x half dagdeel
L doorloop 2-4 weken

5 PRODUCTIVITEIT VERHOGEN

Arbeidsproductiviteit

Ziekteverzuim

Code	Huidig	Toekomstig	Productiviteitseffect
TB 1	Klasse B	Klasse A	0,50%
TB 2	Klasse C	Klasse C	0,00%
TB 3	Klasse C	Klasse B	1,00%
LK 1	Klasse C	Klasse A	2,50%
LK 2	Klasse D	Klasse A	3,00%
GE 1	Klasse B	Klasse B	0,00%
GE 2	Klasse B	Klasse B	0,00%
LI 1	Klasse C	Klasse C	0,00%
LI 2	Klasse D	Klasse A	5,00%
Potentiële toename productie obv ingrepen			12,0%
Cumulatie-effect			50,0%
Cumulatieve toename productie (A)			6,0%
Werkelijke productie tov theoretisch mogelijk			-6,0%
Waarvan te verbeteren mbv ingrepen			0,0%
Aanvullende toename productie (B)			0,0%
Totale toename productie (A+B)			6,0%
Personeelskosten huidig		€	16.250.000 /jaar
Afname personeelskosten		€	975.000 /jaar
Afname personeelskosten		€	122 /m² bvo

Doel

L inzicht in traditionele businesscase en additionele baten (value case)
L sturing op gebouw- en organisatie-specifieke kenmerken

Sleutelfiguren

L vastgoedmanager o.i.d.
L baathouders

Tools

L value case (rekenkern)
L intakeformulier gebouw / organisatie

Tijd

L 2x half dagdeel
L doorloop 2-4 weken

6 CULTUUR VERANDEREN

Lagere CO2 uitstoot / certificaten

Gedragsverandering

CO₂-uitstoot / overige emissies

- C5.1 Hoeveel CO₂ stoot (scope 1) uw organisatie met eigen activiteiten uit (in tonnen)?
- C5.2 Hoeveel CO₂ stoot (scope 2) uw organisatie met eigen activiteiten uit (in tonnen)?
- C5.3 Hoeveel CO₂ stoot (scope 3) uw organisatie met eigen activiteiten uit (in tonnen)?
- C5.4 Wat is de totale CO₂ uitstoot (in tonnen)?
- C5.5 Hoeveel procent van de totale CO₂-uitstoot is toerekenbaar aan huisvesting?
- C5.6 Compenseert u CO₂ uitstoot van uw eigen activiteiten?
- C5.7 Hoe compenseert u de emissies van de activiteiten in scope 1, 2 en deels 3?

	10.000	Ton
	40.000	Ton
	1.000	Ton
	51.000	Ton
	30%	
	Ja	
CO ₂ -certificaten voor overige emissies		

Gedragsverandering

- C5.8 Op hoeveel van de volgende maatregelen wordt in uw organisatie actief gestuurd?
- Licht uitdoen in ongebruikte ruimten
  - Apparaten na gebruik uitzetten en niet op stand-by
  - Verwarming uit bij afwezigheid
  - Thermostaat lager zetten einde dag
  - Nachttemperatuur van 15 graden Celsius
  - Niet gebruikte ruimtes verwarming laag
  - ...

3 Maatregelen

Doel

L inzicht in traditionele businesscase en additionele baten (value case)
L sturing op gebouw- en organisatie-specifieke kenmerken

Sleutelfiguren

L vastgoedmanager o.i.d.
L baathouders

Tools

L value case (rekenkern)
L intakeformulier gebouw / organisatie

Tijd

L 2x half dagdeel
L doorloop 2-4 weken

7 (VASTGOED)WAARDE CREËREN

Synergie op primaire en secundaire bedrijfsprocessen

Leegstandscorrectie, restwaarde & shared facilities

Financiële uitgangspunten vastgoedexploitatie

C6.1	Wat is de huidige huurprijs exclusief BTW	€	150,00	per m2 vvo
C6.2	Wat zijn de huidige servicekosten exclusief BTW	€	40,00	per m2 vvo
C6.3	Zitten in de servicekosten ook de energiekosten (gas, elektra) verrekend?		Nee	
C6.4	Wat is de exit yield van het huidige gebouw bij verkoop?		15%	
C6.5	Wat is de frictieleegstand in het huidige gebouw van de organisatie?		10%	
C6.6	Wat is de structurele leegstand in het huidige gebouw van de organisatie?		25%	

Shared services

C6.7	Heeft u op dit moment één van de volgende faciliteiten in uw huisvesting ondergebracht?			
	- Vergadercentrum			Nee
	- Catering en/of professionele keuken			Ja
	- Reproductieservice (inclusief print, e.d.)			Nee
	- ...			
C6.8	Is uw organisatie bereid om over te gaan naar een centraal georganiseerd shared services concept?			Ja

Doel

L inzicht in traditionele businesscase en additionele baten (value case)
L sturing op gebouw- en organisatie-specifieke kenmerken

Sleutelfiguren

L vastgoedmanager o.i.d.
L baathouders

Tools

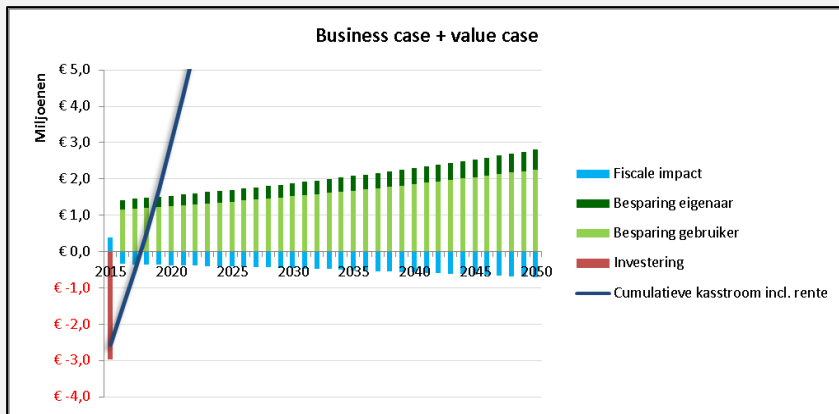
L value case (rekenkern)
L intakeformulier gebouw / organisatie

Tijd

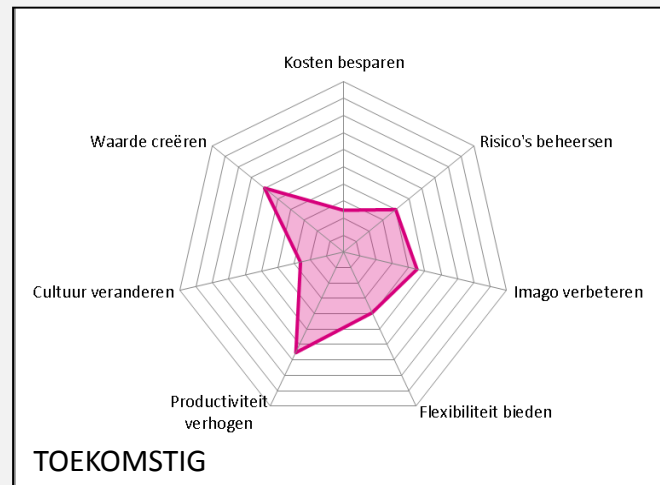
L 2x half dagdeel
L doorloop 2-4 weken

VALUE CASE

VALUE CASE

Baat	Score	Wetenschap	Willenschap	Baathouder
Productiviteit verhogen	65%	€ 54 /m ² bvo	€ 54 /m ² bvo	Gebruiker
Waarde creëren	60%	€ 36 /m ² bvo	€ 25 /m ² bvo	Eigenaar
Imago verbeteren	45%	€ 12 /m ² bvo	€ 5 /m ² bvo	Gebruiker
Risico's beheersen	40%	€ 4 /m ² bvo	€ 10 /m ² bvo	Gebruiker
Flexibiliteit bieden	39%	€ 15 /m ² bvo	€ - /m ² bvo	Gebruiker
Cultuur veranderen	26%	€ 2 /m ² bvo	€ - /m ² bvo	Gebruiker
Kosten besparen	25%	€ 35 /m ² bvo	€ 30 /m ² bvo	Gebruiker

Doel

L inzicht in traditionele businesscase en additionele baten (value case)
L sturing op gebouw- en organisatie-specifieke kenmerken

Sleutelfiguren

L vastgoedmanager o.i.d.
L baathouders

Tools

L value case (rekenkern)
L intakeformulier gebouw / organisatie

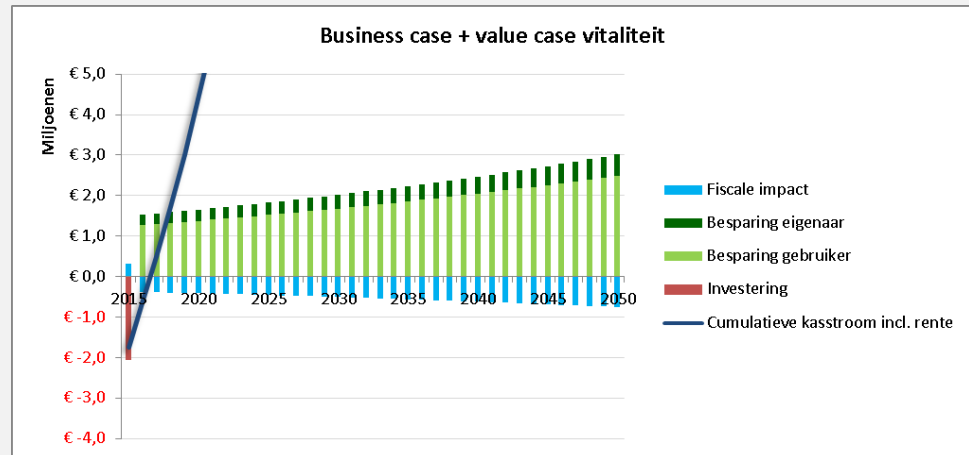
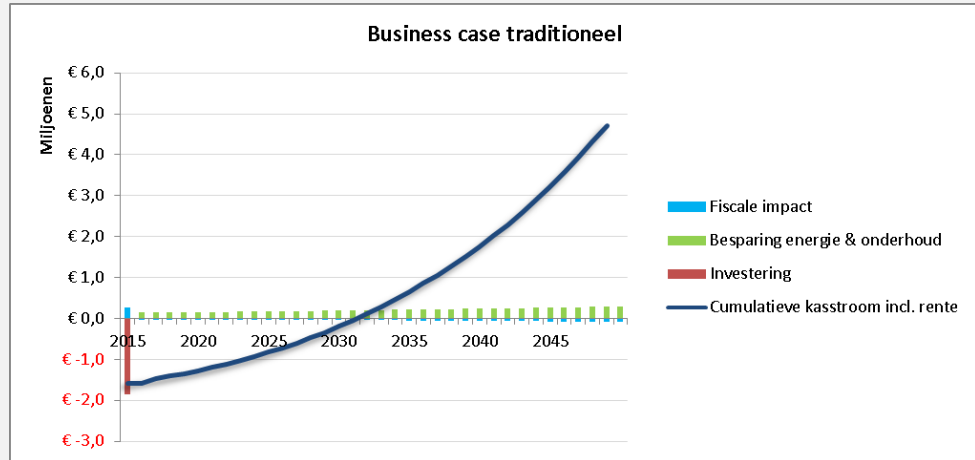

Tijd

L 2x half dagdeel
L doorloop 2-4 weken

VALUE CASE

Doel

L inzicht in traditionele businesscase en additionele baten (value case)
L sturing op gebouw- en organisatie-specifieke kenmerken

Sleutelfiguren

L vastgoedmanager o.i.d.
L baathouders

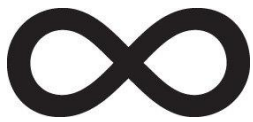
Tools

L value case (rekenkern)
L intakeformulier gebouw / organisatie

Tijd

L 2x half dagdeel
L doorloop 2-4 weken

Hoofdambitie

definitie, reikwijdte, doel, minimumeisen

#1

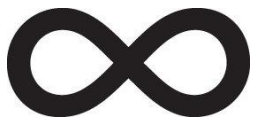
definitie, reikwijdte, doel, minimumeisen

#2

definitie, reikwijdte, doel, minimumeisen

#3

definitie, reikwijdte, doel, minimumeisen

Ambitie # 1 <i>Positieve energiebalans</i>	
Definitie	Een gebouw/terrein dat meer energie oplevert dan dat het gebruikt
Reikwijdte	Het energiesysteem van het gebouw/terrein, exclusief mobiliteit op het terrein
Doel	In dialoog met de markt invullen
Toetsingskader	In dialoog met de markt invullen
Minimum-eisen	<ul style="list-style-type: none"> • CO₂ uitstoot van de te ontwikkelen huisvesting wordt niet gecompenseerd d.m.v. certificaten. • De aansluitplicht (geen afnameplicht) op het warmtenetwerk wordt gerespecteerd. • Het onderhoud van de toekomstige installaties geldt voor een periode van minimaal 15 jaar.

KANTOOR $\overline{\text{VOL}}$ *ENERGIE*

Vragen?

Duurzaam Gebouwd Op Locatie

Bezoek aan Stadskantoor Zijlpoort

&

Netwerkmoment in Jopenkerk

Duurzaam Gebouwd

Het integrale platform

Bedankt voor uw deelname!

En graag tot ziens op DuurzaamGebouwd.nl

Mede mogelijk gemaakt door:

ABB

veris
Veris Bouwmaterialengroep BV

**DE GROOT
& VISSER**
ramen • gevels • zonwering • solar
Kijk op www.dv.nl

aralco
natural ventilation systems

heijmans

BRINK GROEP
Management Advies Automatisering *Streeklust*

PEUTZ

Rockfon
ROCKWOOL

VAN DER HEIJDEN
BOUW EN ONTWIKKELING

Strikolith

